

**ЦЕНТРАЛНА БАНКА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

Број: 101- 17-2-4148/11

Сарајево, 20.12.2011

На основу члана 53. Правилника Централне банке Босне и Херцеговине, УВ број: 120/05 од 29. јуна 2005. године, 100-УВ број: 66/10 од 29. априла 2010. године и 100-УВ број: 130/11 од 30. марта 2011. године, гувернер Централне банке Босне и Херцеговине, доноси

У П У Т С Т В О

за компилацију и презентацију статистике монетарног и финансијског сектора
на основу стандардних извјештајних форми

Увод

1. Овим упутством се дефинишу основна правила и концепти за компилацију и презентацију статистике монетарног и финансијског сектора, у складу с методологијом Међународног монетарног фонда (даље: ММФ).
2. Кориштење правила и концепата из претходне тачке, јединствени приступ за идентификовање, класификовање и књижење стања финансијских и нефинансијских средстава и обавеза финансијског сектора, врши се у циљу промовисања конзистентности између података кредитора и дужника на међународном нивоу, обезбјеђења конзистентности с другим сетовима макростатистика и омогућавања поређења између земаља.
3. Монетарна статистика садржи податке о стању и токовима финансијских и нефинансијских средстава и обавеза финансијског сектора те земље.
4. Монетарна статистика коју компилира и публикује Централна банка Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Централна банка) производи хармонизоване податке о стању финансијских и нефинансијских средстава и обавеза финансијског сектора Босне и Херцеговине.
5. Финансијски сектор у Босни и Херцеговини у смислу овога упутства представљају:
 - а) Централна банка - под којом се подразумијева Централна банка Босне и Херцеговине основана Законом о Централној банци Босне и Херцеговине,
 - б) банке - под којима се подразумијевају правна лица која обављају послове примања новчаних депозита, давања кредита и других послова у складу с важећим ентитетским законима о банкама, и
 - с) остале финансијске институције из Босне и Херцеговине (у даљем тексту: ОФИ) - под којима се подразумијевају субјекти чије су

надлежности, рад и пословање регулисани ентитетским законима а који се баве финансијским посредовањем, помагањем функционисања различитих сегмента финансијског система и који не обављају послове прикупљања депозита.

6. ОФИ, у смислу овога упутства, чине: осигуравајућа друштва, инвестициони фондови, друштва за лизинг, микрокредитне организације, брокерске куће и берзе.

Методолошки концепт

7. Основни извјештаји за компилацију монетарне статистике јесу стандардне извјештајне форме (engl. Standardized Report Forms) (у даљем тексту: SRF). Компилација и презентација SRF-а, које у суштини представљају билансе стања, даље агрегирање и комбиновање секторских биланса у консолидоване прегледе, базира се на међународним стандардима статистичког извјештавања и препорукама утврђеним:

- Приручником за монетарну и финансијску статистику, ММФ, 2000,
- Водичем за компилацију монетарне и финансијске статистике, ММФ, 2007
- Системом националних рачуна – SNA 93, УН, и
- Извјештајем Мисије ММФ-а за монетарну и финансијску статистику у Босни и Херцеговини из априла 2011. године.

Извјештајне јединице

8. Извјештајне јединице за компилацију монетарне статистике јесу Централна банка, банке, ОФИ и Развојна банка Федерације Босне и Херцеговине, чије су надлежности, рад и пословање дефинисани Законом о Развојној банци Федерације Босне и Херцеговине.

Компилација и публикавање података

9. Компилација података за израду монетарне статистике од наведених извјештајних јединица се врши путем SRF-а. Подаци се прикупљају и достављају Служби за статистику монетарног и финансијског сектора Централне банке (даље: Служба), електронским путем у Еxcel формату, а по потреби и у другом електронском формату.

10. Извјештај 1SR, Одјелјење за рачуноводство и финансије Централног уреда Централне банке доставља Служби, најкасније 20 календарских дана по истеку извјештајног мјесеца. Извјештај 2SR, банке достављају надлежној главној јединици Централне банке, на контролу и обраду, најкасније 15 календарских дана по истеку извјештајног мјесеца. Главне јединице Централне банке обрађене извјештаје достављају Служби, најкасније у року од наредних пет календарских дана.

11. Изузетак од рокова из претходне тачке чине подаци за децембар извјештајне године који се достављају као привремени и коначни подаци. Рок за доставу привремених података за децембар извјештајне године, продужава се

банкама за пет до седам календарских дана у односу на напријед наведене рокове, а коначни децембарски подаци достављају се у првој седмици марта.

12. Извјештаје 4SR достављају ОФИ непосредно Служби, најкасније три мјесеца по истеку извјештајног периода. Достављени извјештаји се сматрају коначним, осим у случају ревизије података. Ради контроле вјеродостојности прикупљају се и потписани извјештаји у папирној форми, уколико не постоји опција скенирања извјештаја с потписом.

13. Компилација SRF-а биланса стања и консолидованих прегледа је организована кроз први и други ниво.

14. Први ниво компилације подразумијева прикупљање података путем SRF-а о стању средстава и обавеза појединачних извјештајних јединица. Слиједећа фаза је агрегирање извјештајних јединица у секторске билансе стања. Секторски биланси садрже детаљне податке о стању финансијских и нефинансијских средстава и обавеза подсекторског биланса Централне банке, банака (депозитарних институција) и ОФИ-ја. Прикупљају се слиједећи SRF-ови:

- 1SR – Биланс стања Централне банке,
- 2SR – Биланс стања банака, и
- 4SR – Биланс стања ОФИ.

15. Други ниво компилације подразумијева консолидацију података из секторских биланса стања у консолидоване прегледе. Монетарни преглед је консолидовани преглед депозитарних институција са својим компонентама, односно консолидованим прегледом Централне банке (монетарне власти) и консолидованим прегледом банака. Монетарни преглед садржи срж података за макроекономску анализу, као што су подаци о стању обавеза банака које су компонента новца у ширем смислу ријечи по националној дефиницији, стања потраживања банака од других сектора економије, а такође садржи и потраживања и обавезе према нерезидентима као и остала средства и обавезе. Монетарни преглед омогућава праћење механизма мултиплицирања монетарне базе у агрегат, новчану масу на нивоу државе. Монетарни преглед је основни алат за креаторе монетарне политике у процесу формулисања и контролисања смјерница монетарне политике.

16. Консолидовани прегледи јесу:

- Биланс стања Централне банке (монетарне власти),
- Консолидовани преглед банака у Босни и Херцеговини,
- Монетарни преглед (консолидовани преглед монетарних власти, консолидовани преглед банака у Босни и Херцеговини),
- Консолидовани преглед ОФИ-ја у Босни и Херцеговини, и
- Консолидовани преглед укупног финансијског сектора у Босни и Херцеговини (монетарни преглед, консолидовани преглед ОФИ-ја у Босни и Херцеговини).

Ревизија података

17. Ревизија публикованих података врши се првог наредног извјештајног мјесеца, у случају:

- достављања нових коригованих информација и података од извјештајних јединица, и
- методолошких промјена у процедурама компилације биланса стања и консолидованих прегледа.

18. Ревидирани подаци се означавају фуснотом, којом се објашњава настала промјена. Ревизија података у серијама података се врши од момента настанка промјене која је резултирала промјеном у серији података, ако постоје услови за то. У случају промјене у презентацији, као што је публикавање новог индикатора, инструмента или слично, историјска серија података се ревидира од момента увођења новог индикатора, ако за то постоје одговарајући услови.

Правила, концепти и принципи за компилацију биланса стања и консолидованих прегледа

19. У процесу компилације SRF-а биланса стања и консолидованих прегледа поштују се слиједећа правила и концепти:

а) Јединица националне валуте (домаћа валута) - стандардна јединица за презентовање података монетарне статистике је национална валута, конвертибилна марка (КМ). У складу с тим, стања средстава и обавеза у билансу стања деноминирани у страниј валути се прерачунавају у домаћу валуту. Стања у страниј валути се прерачунавају у домаћу валуту примјењујући средњи курс, одговарајуће валуте, из курсне листе Централне банке, на последњи дан извјештајног мјесеца на који се биланси стања односе;

б) Вредновање - основни принцип за процјену вриједности финансијских средстава и обавеза у извјештајима је кориштење тржишних цијена или процјена тржишних цијена за вредновање финансијске активе и пасиве у билансу стања. Овај принцип вредновања се примјењује на активу и пасиву у форми депозита и кредита, као и већине категорија осталих потраживања и пасиве и за пасиву у форми акција и хартија од вриједности. У складу с Приручником ММФ-а за монетарну и финансијску статистику (2000), обрачунате камате на депозите, кредите и хартије од вриједности, осим акција, укључене су у преостали износ финансијске активе или пасиве, умјесто да буду третиране као дио остале активе или остале пасиве. Накнаде, провизије, таксе и слична плаћања се сматрају приходом и у складу с тим су искључени из овог принципа вредновања. Стање финансијске активе и пасиве се вреднује на основи тржишних цијена важећих за вријеме припреме биланса стања;

с) Резидентност - за правилну израду извјештаја биланса стања првенствено је неопходно дефинисати разлике између резидената и нерезидената. Резидентност клијената се одређује на основу центра економског интереса институционалне јединице. Све јединице које имају пребивалиште, сједиште, мјесто обављања дјелатности, фиксну активу, центар економског интереса на територији земље у којој су укључене у значајан број економских активности се третирају као резиденти.

20. Принципи за компилацију биланса стања и даљу консолидацију јесу:

а) Агрегација - принцип агрегације подразумијева агрегирање података о залихама или стању за све институционалне јединице у оквиру сектора или подсектора или агрегирање активе и пасиве по стандардним категоријама;

б) Консолидација - принцип консолидације, подразумијева елиминацију стања која се јављају између извјештајних јединица, резидената земље исте групе у којој су груписани. Институционалне јединице укључују сједишта или филијале, гдје се подаци консолидују елиминацијом међусобних потраживања и обавеза;

в) Нетирање - основни принцип за компилацију монетарне статистике према Приручнику за MFS јесте да податке треба прикупљати на бруто основи, што значи да потраживања према одређеном клијенту не треба пребијати с обавезама према том истом клијенту. У изузетним случајевима неопходно је компилирати податке на нето основи јер нису доступни подаци на бруто основи, али је битно направити разлику између компилирања и презентовања података на нето основама због аналитичке корисности тих података (нпр. неке категорије податка у монетарном прегледу, као што су страна актива, потраживања од централне владе и остале ставке презентирани су на нето основи из практичних разлога за аналитичке сврхе).

Компилација SRF-а 1SR, 2SR и 4SR

21. Прикупљају се три врсте SRF-а који у коначници представљају билансе стања, тј. преглед финансијских средстава и обавеза као и нефинансијске активе одређених подсектора у оквиру финансијског сектора, усклађени с методологијом препорученом у ММФ-овом Приручнику за монетарну и финансијску статистику, како слиједи:

а) 1SR - Биланс стања Централне банке - извјештај 1SR укључује податке финансијских и нефинансијских средстава и обавеза Централне банке, укључујући и средства и обавезе Централног уреда Централне банке и свих главних јединица и филијала Централне банке.

б) 2SR - Биланс стања банака - извјештај 2SR укључује финансијска и нефинансијска средства и обавезе банака које имају дозволу за рад надлежне агенције за банкарство као и финансијска и нефинансијска средства и обавезе Развојне банке Федерације Босне и Херцеговине. Банке за доставу података Централној банци користе извјештај 2SR – проширени, који у односу на оригинални извјештај 2SR, укључује детаљнију подјелу по секторима. Циљ овог извјештаја је да произведе хармонизоване податке о стању финансијске и нефинансијске активе и пасиве свих резидентних јединица финансијског сектора које креирају пасиву укључену у националну дефиницију новчане масе. Овај извјештај треба укључити и обрачун средстава за банке које пролазе кроз процес реорганизације или које су у процесу ликвидације.

в) 4SR - Биланс стања ОФИ-ја - извјештај 4SR укључује податке о финансијским и нефинансијским средствима и обавезама свих осталих резидентних финансијских институција из Босне и Херцеговине и производи хармонизоване податке цијелог сектора ОФИ-ја у Босни и Херцеговини. Овај извјештај, по могућности, требао би обухватити податке за све јединице у сектору финансијских институција, осим депозитних институција које су обухваћене извјештајима 1SR и 2SR.

22. Биланси стања из претходне тачке представљају средства и обавезе, односно активу и пасиву, укључујући и акције и осталу активу, на крају извјештајног периода. Сва актива и пасива се извјештава у складу с резидентношћу клијента и представља се у јединици националне валуте (конвертибилна марка - КМ).

***Класификација финансијске активе и пасиве
по финансијским инструментима у SRF-у***

23. Финансијска актива и пасива у SRF-у, тј. билансу стања презентује се у складу са стандардном класификацијом финансијских инструмената утврђеној у Приручнику за монетарну и финансијску статистику (консистентно с класификацијом у SNA 93 и ESA 95). У складу с том класификацијом, финансијска актива и пасива, у монетарном билансу стања, презентује се по типу финансијских инструмента, како слиједи:

- Монетарно злато и Специјална права вучења (SDR);
- Валута и депозити (укључујући преносиве или трансферибилне депозите и остале депозите);
- Хартије од вриједности, осим акција;
- Кредите;
- Акције и осталу активу;
- Остала потраживања и обавезе (укључујући трговинске кредите, авансе и остале рачуне);
- Нефинансијска актива се идентификује као посебна категорија активе за потребе компилације биланса стања.

24. За валуту, депозите и хартије од вриједности, осим акција, позиције финансијских инструмената се дијеле у позиције по валутама (домаћа валута и страна валута), на основу њихове укључености/искључености у националну дефиницију новчане масе.

25. Структуру биланса стања Централне банке (1SR), банака (2SR) и ОФИ-ја (4SR), чине слиједећи финансијски инструменти:

a) Актива

- Монетарно злато и SDR,
- Валута и депозити,
- Хартије од вриједности, осим акција,
- Кредити (зајмови),
- Акције и остали властити капитал,
- Техничке резерве за осигурања,
- Финансијски деривати,
- Остала потраживања,
- Нефинансијска актива

b) Пасива

- Новац у оптицају
- Депозити укључени у новчану масу
- Депозити искључени из новчане масе
- Хартије од вриједности, осим акција, укључене у новчану масу
- Хартије од вриједности, осим акција, искључене из новчане масе
- Кредити

- Техничке резерве осигурања
- Остала пасива
- Акције и други капитал

Актива

Монетарно злато и SDR

26. Монетарно злато представља злато које централна банка држи у оквиру својих званичних девизних резерви. Држање злата које није саставни дио званичних девизних резерви се класификује као нефинансијска актива. SDR представља међународне резерве формиране од стране ММФ-а, с циљем надопуне већ постојећих службених девизних резерви. SDR представља безусловно право на примање девизних или осталих средстава резерви од осталих држава чланица ММФ-а. Монетарно злато и SDR су укључени само у извјештај 1SR - Биланс стања Централне банке.

Валута и депозити

27. Валута укључује новчанице и кованице које имају фиксну номиналну вриједност, издате су од централне банке и служе као легално средство плаћања у домаћој економији. Злато и комеморативне кованице нумизматичке вриједности које нису у оптицају, односно циркулацији, класификују се као нефинансијска актива. Валута такође укључује страну валуту, тј. новчанице и кованице издате од нерезидената, углавном централних банака или страних влада.

28. Депозити се класификују у двије основне компоненте - преносиве или трансферибилне депозите и остале депозите:

- а) Преносиви или трансферибилни депозити укључују:
 - депозите који су расположиви на захтјев, без ограничења или накнада било које врсте;
 - депозите који могу бити директно употребљени за плаћање путем чекова, мјеница, жиро налога итд.;
 - преносиви депозити укључују посебне штедне рачуне с могућношћу директног плаћања трећим странама, салда на штедним рачунима који се аутоматски пребацују на уобичајене преносиве депозите, као и акције фондова,
- б) Остали депозити укључују:
 - депозите по виђењу (дозвољавају аутоматско повлачење, али не и плаћање трећим странама);
 - штедне и орочене депозите;
 - остале депозите - остало.

29. Вредновање депозита се разликује од основног принципа вредновања, јер се депозити исказују у њиховој књиговодственој вриједности (неизмирени износ плус обрачуната камата).

Хартије од вриједности, осим акција

30. Хартије од вриједности, осим акција, јесу преносиви инструменти који служе као доказ да јединице имају обавезе које се поравнавају осигурањем готовинских средстава, финансијских инструмената или неког другог средства које има економску вриједност. У ову групу се убрајају: владине трезорске мјенице, владине обвезнице, корпоративне обвезнице и дужнички инструменти, комерцијални папири и преносиви сертификати о депозиту.

Кредити (зајмови)

31. Кредити су финансијска актива која настаје када кредитор директно позајми новчана средстава кориснику кредита, за одређену намјену или без намјене, уз обавезу корисника да врати добијени износ новца уз уговорену камату, што се доказује непреносивим документом.

32. Зајам настаје када се једно лице, зајмодавац, обавезује да другом лицу, зајмопримцу, преда у својину одређену количину новца или других замјењљивих ствари, а зајмопримац се обавезује да послѣје одређеног времена врати исту количину новца или ствари у одређеном року, с накнадом или без ње.

33. Кредити и депозити се разликују по основу докумената који их евидентирају. Категорија кредита обухвата комерцијалне кредите, хипотекарне зајмове, потрошачке зајмове, зајмове за куповину уз отплату, зајмове за финансирање трговинских кредита, финансијски лизинг, уговоре о поновном реоткупу хартија од вриједности и остале врсте зајмова. Процјена вриједности кредита представља изузетак у односу на процјену вриједности на основу тржишне вриједности или адекватне вриједности. Процјена вриједности кредита деноминираних у националној валути треба бити заснована на књиговодственој вриједности неизмирених потраживања кредитора (неизмирена главница увећана за обрачунату камату) без одбитака за очекиване губитке. Процјена вриједности кредита деноминираних у иностраној валути треба се заснивати на књиговодственој вриједности у иностраној валути помноженој са званичним важећим средњим курсом на посљедњи дан извјештајног мјесеца.

34. Осталу пасиву чине подаци о очекиваним кредитним губицима, о резервисањима за кредите и осталој финансијској активи.

35. Банке у Босни и Херцеговини су обавезне примјењивати Међународне рачуноводствене стандарде и Међународне стандарде за финансијско извјештавање, којим се прописује нови начин књиговодственог евидентирања кредита, тј. враћањем из ванбилансне евиденције у биланс, кредита «Е» категорије, камате по неквалитетној активи, те измјене обрачуна општих и посебних резервисања.

Акције и остали властити капитал

36. Ова категорија укључује све финансијске инструменте који дају власнику право учешћа у имовини и приходу као и дијелу нето активе у случају ликвидације правног субјекта издаваоца акције.

Техничке резерве за осигурања

37. Техничке резерве за осигурања обухватају нето властити капитал домаћинства - становништва у резервама за животно осигурање и пензијским фондовима, као и плаћање унапријед премија и резерви за неизмирена потраживања. На страни активе финансијских институција ова категорија приказује претплаћене премије осигурања које су релативно малих износа. Техничке резерве за осигурања појављују се само у извјештају 4SR за осигуравајућа друштва.

Финансијски деривати

38. Финансијски деривати представљају финансијске инструменте који су повезани специфичним финансијским инструментом, показатељем или робом, и путем чијег се специфичног финансијског ризика (као што су каматна стопа, валута, властити капитал, цијена робе или кредитни ризик) може трговати с њиховим правима на финансијским тржиштима. Вриједност финансијског деривата произилази из цијене односног предмета.

39. Финансијски деривати се дијеле на:

а) Терминске уговоре код којих двије уговорне стране договарају размјену тачно одређене количине добара (стварних или финансијских), по унапријед одређеној цијени, на тачно одређен датум, и

б) Опционе уговоре код којих купац откупљује од продавца право да купи или прода тачно одређена добра, по унапријед одређеној цијени, на тачно одређени датум или прије тог датума.

Остала потраживања

40. Остала потраживања укључују:

а) Трговинске кредите и авансе (авансе за рад који је у току или треба бити започет или плаћања унапријед за робу и услуге). За разлику од кредита, трговински кредити су некаматни финансијски инструменти. Када се трговински кредити дају финансијским институцијама, обично се односе на финансијске услуге осталим финансијским и нефинансијским институцијама,

б) Остало - категорија Остало укључује све остале ставке које нису укључене у остале категорије финансијске активе: рачуне поравнања, дивиденди, ставке у процесу сакупљања и остала потраживања - остало.

41. Рачуни поравнања обухватају рачуне који се користе да би се приказала разлика у времену евидентирања: куповина или продаја финансијске активе, на датум трговања када настаје промјена власништва, будућа плаћања за набављену/продату финансијску активу. Потраживања по основу дивиденде настају када се евидентира дивиденда у моменту настанка одлуке о плаћању дивиденде и будућа плаћања за набављену/продату финансијску активу. Ставке у процесу сакупљања укључују активу која се директно трансферише на рачун депозитара, али се не могу користити све док се клириншки процес не заврши. Ови подаци се појављују само у извјештају 1SR. ММФ квота се користи за евидентирање квоте која се одређује на основу чланства у ММФ-у и која се периодично увећава.

42. Разне ставке активе је категорија која укључује све рачуне који нису класификовани нигдје друго у билансу стања депозитарних институција. Ова категорија углавном укључује прелазне рачуне, средства одгођеног пореза, претплаћене трошкове закупнина и осталих трошкова пословања.

Нефинансијска актива

43. Нефинансијска актива укључује: материјалну активу (произведену и непроизведену) и невидљиву активу, како слиједи:

а) Материјална актива може бити произведена и непроизведена. Произведена актива се састоји од фиксне активе, ситног инвентара. Фиксна актива укључује само ону активу која је у вези с пословањем извјештајне финансијске институције. Фиксна актива се приказује у њиховој књиговодственој вриједности без акумулиране амортизације сталних средстава, а која је приказана на страни пасиве у оквиру Осталих текућих обавеза - остало.

б) Невидљива актива је актива за коју се не евидентира одговарајућа пасива.

44. Нефинансијска актива укључује злато које није дио званичних девизних резерви, држање комеморативних златника и кованица, умјетничка дјела и осталу активу која није финансијски инструмент, која се захтијева од институција као гаранција за одређена потраживања.

Пасива

Новац у оптицају

45. Новац у оптицају обухвата новчанице и кованице које су по фиксној номиналној вриједности издате од централне банке као званично средство плаћања у домаћој економији. За израчунавање новца у оптицају искључује се држање новца код централне банке од укупног износа издатог новца. Ова категорија се појављује само у извјештају 1SR - Биланс стања Централне банке.

Депозити укључени у новчану масу

46. Депозити укључени у новчану масу обухватају преносиве или трансферабилне депозите и остале депозите домаћих депозитарних институција који се укључују у националну дефиницију новчане масе. Ова категорија укључује све депозите домаћих институционалних сектора, осим депозита централне владе, депозита депозитарних институција и депозита нерезидента.

Депозити искључени из новчане масе

47. Депозити искључени из новчане масе обухватају преносиве или трансферабилне депозите и остале депозите који нису укључени у националну

дефиницију новчане масе. Ова категорија укључује депозите централне владе, депозите депозитарних институција и депозите нерезидената (укључујући ММФ-ове рачуне бр. 1 и 2, који се појављују само у извјештају 1SR - Биланс стања Централне банке).

***Хартије од вриједности, изузев акција,
укључене у новчану масу***

48. Ова категорија укључује све преносиве финансијске инструменте укључене у националну дефиницију новчане масе. Она обухвата хартије од вриједности, изузев акција, свих домаћих институционалних сектора, осим сектора централне владе, депозитарних институција и депозита нерезидента.

***Хартије од вриједности, изузев акција,
искључене из новчане масе***

49. Хартије од вриједности, искључене из новчане масе представљају преносиве финансијске инструменте који су искључени из националне дефиниције новчане масе. Ова категорија, укључује хартије од вриједности, без акција, које држе депозитарне институције, централна влада и нерезиденти.

Кредити

50. Ова категорија обухвата, на страни пасиве, све категорије кредита (осим трговинских кредита) и аванса од различитих институционалних сектора.

Техничке резерве осигурања

51. Техничке резерве за осигурања јесу нето властити капитал домаћинстава - становништва у резервама за животно осигурање и пензијским фондовима, као и плаћање унапријед премије и резерве за неизмирена потраживања. Ове ставке се сматрају средствима корисника и власника полица осигурања. Нето властити капитал домаћинстава - становништва у резервама за животно осигурање и пензијским фондовима састоји се од потраживања имаоца полица у погледу резерви осигуравајућих институција и пензијских фондова. Плаћање унапријед премије и резерве за неизмирена потраживања представља тренутна потраживања имаоца полице осигурања и корисника, а не нето властити капитал у осигуравајућој институцији.

52. Остала пасива укључује:

а) Трговинске кредите, које чине трговински кредити примљени за набавку робе и услуга директно од предузећа, непрофитних институција и становништва и авансе примљене за рад који је у току или рад који треба бити предузет или унапријед наплаћене робе и услуге,

б) Рачуне поравнања који приказују обавезе финансијских институција за будућа поравнања, за активу која је већ набављена,

с) обавезе по основу дивиденди - плативе дивиденде произилазе из евидентирања дивиденди на акције финансијске институције у тренутку када се исте објаве, а не онда када се плате,

д) резервисања за кредитне губитке, акумулирану амортизацију и губитке настале због смањења вриједности и ставке осталих, у складу с правилима компилирања монетарне статистике, класификују се у категорију Остала пасива - остало, док се у складу с националним рачуноводственим стандардима и међународним рачуноводственим стандардима, ове категорије не воде на страни пасиве у билансу стања, већ се одузимају од преосталог износа активе,

е) разне ставке пасиве - укључују све рачуне који нису класификовани нигдје друго у билансу стања депозитарних институција. Углавном ова категорија укључује: задржане рачуне, резервисања (невезано за резервисања за кредитне губитке на лошу активу), различите пореске обавезе, зараде, закупнине, доспјеле обавезе, остале трошкове пословања, издање комеморативних новчаница и кованица (ова ставка се појављује само у извјештају 1SR - Биланс стања Централне банке).

53. Акције и други капитал укључују:

а) Фондове власничких доприноса који обухватају примарно издате акције и акције издате у осталим формама власништва предузећа. Фондови власничких доприноса представљају се у номиналној вриједности.

б) Задржане зараде обухватају нето зараде (послије опорезивања) које нису дистрибуиране власницима као дивиденде или намјенски издвојене за опште или специјалне резерве. Вриједност задржане зараде одређује се на основу њене номиналне вриједности.

с) Резултат текуће године укључује акумулиране приходе умањене за расходе текуће године (у случају да зараде или губитак нису укључени у категорију задржаних зарада). Финансијски резултат се вреднује по номиналној вриједности прихода умањених за расходе.

д) Опште и посебне резерве су намјенски издвојена задржана зарада. Вриједност општих и специјалних резерви одређује се на основу њихове номиналне вриједности.

е) Алокација SDR-а јесу противставка средствима у облику SDR-а које је ММФ додијелио Централној банци. Ова компонента акција и осталог властитог капитала појављује се само у извјештају 1SR, али у извјештају 1SR за Централну банку, овај износ се не укључује у биланс стања Централне банке већ се извјештава као мемо ставка у извјештају о Нето позицији Босне и Херцеговине код ММФ-а. Вриједност алокације SDR-а се одређује на основу тржишног курса на датум биланса стања (или се могу вредновати у номиналном износу, у складу с националном праксом).

ф) Валутна прилагођавања јесу: нето вриједност свих промјена у вриједности активе и пасиве у билансу стања депозитарних институција, осим промјена вриједности евидентираних у билансу успјеха. Рачуни валутног прилагођавања се вреднују по тржишној вриједности.

Класификација институционалних јединица у секторе за изразу SRF-а

54. Секторизација институционалних јединица је кључни елемент за састављање и презентовање монетарне и финансијске статистике, јер идентификује секторе који су у посједу новца и секторе који су издали новац. Институционалне јединице се разликују према својим економским циљевима, функцијама и дјеловању те се групишу у секторе са сличним карактеристикама.

55. Институционалне јединице се класификују у складу са SNA 93 и ESA 95 у слиједеће секторе:

- a) Нерезиденти,
- b) Финансијске институције чине: Централна банка, остале депозитарне институције банке, ОФИ, осигуравајућа друштва и пензиони фондови, остали финансијски посредници, осим осигуравајућих друштава и пензионих фондова, финансијски посредници,
- c) Нефинансијске институције се дијеле на:
 - Јавне нефинансијске институције које контролише и оснива држава, с најмање 50% учешћа, а обављају дјелатности од општег интереса;
 - Остале (приватне) нефинансијске институције које се баве производњом и продајом добара и услуга за потребе тржишта су у већинском приватном власништву правних или физичких лица и обављају дјелатности у циљу стицања добити,
- d) Влада, која се дијели на:
 - Централна влада - за израду монетарне статистике Централне банке, у централну владу се укључују институције на нивоу Босне и Херцеговине, владе ентитета Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске, Влада Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, фондови социјалне сигурности на нивоу ентитета;
 - Локална влада - за израду монетарне статистике Централне банке, локална влада у Босни и Херцеговини укључује владе кантона и општине.
- e) Становништво или домаћинства могу сачињавати једна или више особа које сопственим или заједничким радом остварују приходе продајом робе или услуга на тржишту, троше стечени приход и дијеле мјесто становања. Сектор становништва укључује појединце, кућне радиности, самосталне занатске радионице, самосталне трговинске радње, итд.
- f) Непрофитне институције су на услузи становништву и немају за основни циљ стицање профита, иако профит могу остварити кроз обављање дјелатности. Овај сектор укључује: хуманитарне организације, вјерске организације, спортске клубове, политичке партије, синдикалне организације, привредне коморе, итд.

56. За правилну класификацију сектора владе у Босни и Херцеговини у стандардним извјештајним формама користи се Упутство о класификацији буџетских корисника и ванбуџетских фондова у Босни и Херцеговини, које је донијела Централна банка. У SRF-у, позиције које се односе на становништво и непрофитне институције које служе становништву приказане су заједно као Остали резидентни сектори.

***Структура SRF-а
консолидованих прегледа***

57. Консолидовани прегледи презентују агрегиране извјештаје, у којима се актива и пасива финансијских институција примарно класификује по секторима држаоцима финансијских инструмената. Консолидовани преглед чине статичке и свеобухватне информације о стању на крају мјесеца, које представљају податке у складу с основним принципима секторске класификације и агрегације инструмената у одговарајуће стандардне категорије.

***Биланс стања Централне банке
- монетарне власти***

58. У Билансу стања Централне банке, актива и пасива се презентују класификоване по секторима, и то: нерезиденти, централна влада, остали домаћи сектори који обухватају ОФИ, локалну владу, јавне и приватне нефинансијске институције и остали резидентни сектор. Актива и пасива сваког сектора се класификује по стандардним финансијским инструментима. Вредновање инструмента укључује обрачунате камате, ако је могуће исте израчунати.

Актива

59. У Билансу стања Централне банке на страни активе је презентована страна актива и потраживања од домаћих сектора. Страна актива Централне банке - монетарне власти обувата: монетарно злато, девизе у трезору Централне банке, девизне депозите код иностраних банака, располагања SDR-ом, хартије од вриједности и остало. Потраживања од домаћих сектора се односе потраживања од службеника Централне банке по основу дугорочних кредита и потраживања од банака по основу рачуна поравнања.

Пасива

60. На страни пасиве Централне банке укључени су:

а) резервни новац (монетарна база или примарни новац) укључује новац у оптицају, рачуне обавезних резерви банака код Централне банке и депозите домаћих сектора у домаћој валути (осим депозита централне владе),

б) страна пасива Централне банке укључује рачуне 1 и 2 за чланство Босне и Херцеговине у ММФ-у, краткорочне обавезе према нерезидентима и депозите нерезидената,

с) депозити централне владе код Централне банке већином се односе на депозите централне владе у домаћој валути,

д) акције и други капитал обухвата почетни капитал и резерве, акције и акумулиране добити банке од оснивања,

е) остале ставке (нето) су нераспоређене ставке пасиве умањене за нераспоређене ставке активе.

***Консолидовани преглед
банака Босне и Херцеговине***

61. Консолидовани преглед банака у Босни и Херцеговини (депозитарних институција) настаје консолидацијом међубанкарских обавеза и потраживања и представља активу и пасиву банака, класификовану по секторима. Актива и

пасива сваког сектора се класификује по стандардној дефиницији финансијских инструмената. Вредновање инструмента укључује обрачунату камату, ако је могуће исту израчунати.

Активa

62. Активa обухвата слиједеће главне категорије: страну активу, рачуне резерви банака, потраживања од централне банке, потраживања од владе, потраживања од осталих домаћих сектора (нефинансијских јавних институција и приватних институција, ОФИ-ја и осталих резидентних сектора), како слиједи:

а) страна активa се односи на потраживања депозитарних институција од нерезидената, по основу девиза у трезорима, депозита код нерезидената у страниој валути, кредита датих нерезидентима, потраживања од нерезидената по основу хартија од вриједности у страниој валути и осталих потраживања у страниој валути;

б) резерве се односе на рачуне резерви које банке држе код Централне банке у домаћој валути и готовину у трезорима;

с) потраживања од сектора владе обухватају потраживања по основу кредита институцијама владе, хартија од вриједности издатих од сектора владе и осталих потраживања сектора од свих нивоа сектора владе: централне владе (институције Босне и Херцеговине, владе ентитета, ентитетских фондова социјалне сигурности и Брчко Дистрикта БиХ) и нецентралне владе (влада кантона и општина);

д) потраживања од осталих домаћих сектора обухватају потраживања по основу кредита од нефинансијских јавних предузећа, нефинансијских приватних предузећа и удружења и ОФИ-ја и осталих домаћих сектора која укључују становништво и непрофитне институције и остале. Поред потраживања по основу кредита, у ова потраживања се укључују и потраживања по основу држања хартија од вриједности наведених сектора, потраживања по основу аванса и гаранција датим овим секторима, те осталих доспјелих потраживања.

Пасивa

63. На страни пасиве Консолидованог биланса банака основне ставке су страна пасива, депозити класификовани по типу и ликвидности (укључени у стандардну дефиницију новчане масе), владини депозити, кредити од домаћих резидентних сектора, рачуни капитала и остала некласификована пасива, како слиједи:

а) страна пасива се односи на обавезе банака према нерезидентима и укључује страну пасиву на основу преносивих и осталих депозита нерезидената, кредите од нерезидената, хартије од вриједности нерезидената, трговинске кредите и авансе нерезидената и остале рачуне дуговања;

б) у Консолидованом прегледу банака депозити централне владе се евидентирају одвојено, с тим да се ови депозити искључују из дефиниције новчане масе;

с) депозити се дијеле на преносиве и остале депозите у домаћој и страниој валути и обухватају депозите локалне владе, нефинансијских јавних предузећа,

приватних предузећа, небанкарских финансијских институција и осталих резидентних сектора;

d) акције и други капитал укључују фондове власничких доприноса на основу власника банака, задржане зараде, резултат текуће године, опште и посебне резерве као и валутна прилагођавања;

e) остале ставке (нето) су нелоциране (нераспоређене) ставке пасиве, умањене за нелоциране (нераспоређене) ставке активе, које такође укључују и ограничене депозите.

Монетарни преглед или консолидовани преглед депозитарних институција

64. Овај преглед презентује консолидовану активу и пасиву свих институционалних сектора укључених у сектор депозитарних институција - Централне банке и банака. Монетарни преглед је погодан за анализе токова банкарског сектора јер представља консолидовани биланс банкарског система.

65. Главне компоненте Монетарног прегледа јесу нето страна актива, домаћи кредити, новац, депозити по рочности, рачуни капитала и остале ставке нето, како слиједи:

a) Нето страна актива, која представља разлику између збира страних актива Централне банке - монетарне власти и банака у Босни и Херцеговини и збира страних пасива Централне банке - монетарне власти и банака у Босни и Херцеговини,

b) Домаћи кредити представљају потраживања банака од свих домаћих сектора, с тим да су потраживања од централне владе исказана у нето износу, тј. умањена за депозите централне владе код Централне банке и код банака у Босни и Херцеговини,

c) Новчану масу M2 чине монетарни агрегати: новац, M1 и квази-новац, QM:

- Новац, M1, чини готовина изван банака и преносиви депозити у домаћој валути свих домаћих сектора, осим депозита централне владе и депозита банака;

- Квази-новац, QM, обухвата остале депозите у домаћој валути, преносиве и остале депозите у страниј валути свих домаћих сектора, осим депозита централне владе и депозита банака,

d) Осталу пасиву чине обвезнице, кредити, акције и други капитал и остале ставке (нето). Остале ставке (нето) јесу нелоциране (нераспоређене) ставке пасиве умањене за нелоциране (нераспоређене) ставке активе. У остале ставке (нето) такође су укључени и ограничени депозити, противставке фондова и владини фондови за кредитирање.

Дисеминација података

66. Подаци монетарне статистике Централне банке произведени су на основу нове методологије ММФ-а за монетарну статистику и објављују се у „International Financial statistics - IFS“, мјесечно.

Интернет страница Централне банке

67. На интернет страници Централне банке објављују се:
- 1SR - Биланс стања Централне банке, мјесечно,
 - 2SR - Биланс стања банака Босне и Херцеговине, мјесечно, и
 - 4SR - Биланс стања ОФИ-ја Босне и Херцеговине, полугодишње.
68. Поред консолидованих прегледа, на интернет страници Централне банке објављује се:
- сет пратећих табела о монетарном сектору Босне и Херцеговине на мјесечној основи, о монетарним агрегатима, кредитима, депозитима по рочној, валутној и секторској структури,
 - SRF за достављање података – 1SR, 2SR (2SR проширени) и 4SR.
 - архива података монетарног сектора.
69. Подаци се објављују у складу с Календаром објављивања података финансијског сектора Босне и Херцеговине, 4-5 седмица по истеку извјештајног мјесеца за монетарни сектор.
70. Мјесечни подаци су доступни корисницима кроз кварталне билтене и годишње извјештаје и мјесечне информације за Централну банку, који се објављују на интернет страници Централне банке.
71. Ово упутство ступа на снагу даном доношења.

ГУВЕРНЕР
др Кемал Козарић